

Q. D. B. V.

1671, 15 34

DISCURSUS JURIDICUS,
DEJURIS & FACTI
IGNORANTIA.

Quem

Magnifico Jureconsultorum Or-
dine annuente
SUB PATROCINIO*Viri Plurimum Reverendi, Prænobilissimi, Amplis-
simi, Consultissimi atque Excellentissimi*DN. BARTHOLOMÆI LEONHAR-
DI SCHWENDENDÖRFFERI,Jureconsulti celeberrimi, Codicis Professoris Publi-
ci, Curia: Supremæ Provincialis ac Facultatis Juridicæ Assessoris me-
ritissimi, Præfulatûs Martisburgensis Canonici & Academia: De-
cemviri gravissimi,*Domini, Patroni, Promotoris atque Præceptoris sui
obsequioso animi cultu et atem prosequendi,**Examini publico sstir*

Gottlieb MILICHIUS, Lignic. Sil.

Autor

In Acroaterio Jctorum Petrino

d. 23. Maji, Anno 1671.

LITERIS CHRISTIANI MICHAELIS.

Discursus Juridicus
D.

JURIS & FACTI IGNORANTIA

Magnifico Jurisconsulto Or.
dno. Martino

Dr. MARTINUS BOHME LEONHARD

Magister in Artibus
Universitatis Lipsiae

Præfatus

De Ignorantia Juris & Facti
Sive de Ignorantia Juris & Facti

Opuscula
Auctore
Martino Bohme

Lipsiæ Christiani Meißneri

In nomine Domini nostri JESU CHRISTI!

PROOEMIUM.

Ignorantiam ignarus aggredior, Doctrinam, in quâ explicandâ maximi Doctorum desudaverunt, ego, qui in subselliis eorum vix ultimum locum capio, incantus perlustro. Materiam, per omnia juris volumina latissimè diffusam, paucissimis pagellis includere vanus satago. Crambem jam ante à Costâ celeberrimo Italarum Jcto appositam imprudens recoquere videor. Verum enim vero cum in magnis & voluisse sufficiat, ac quin spicilegium aliquod à prælaudato Autore, (Praxeos inprimis observata, variasq; Doctorum opiniones, ceu Citramontis in more plerumq; positum est, inculcante,) relictum mihi sit, nullus dubitem; ob singularem Doctrinæ hujus utilitatem, quæ in omnibus ferè Juris capitibus se exferit, eandem in quâ ingenii vires periclitarer mihi proposui. Sed cum longâ præfatione vel excusare vel commendare ineptias ineptissimum sit. *Plin. l. 4. ep. 14.* Lectorem benivolum rogamus, ut, si humanitùs forsan alicubi erratum fuerit, corrigat: Nec enim pigebit unquam, sicubi hæsitamus, quærere; nec pudebit, sicubi ERRAMUS, disce-
re. *Flor. lib. 4. hist. c. ult.*

SECTIO. I.

De Ignorantia in genere.

§. I.

Præsertim ipsas Ignorantiæ species excutiendas aggredior, Methodi legibus obstricto paucula quædam de ipso genere in medium proferre lubet, ut ex generaliiori ipsius rei cognitione eò facilior & felicior via ad specialiora nobis aperiatur.

A 2

§ 2. De

§. 2. De Etymo Ignorantiæ non est quòd simus solliciti: illud enim à voce Ignarus & hoc à gnarus deduci, non potest non esse ob-
vium. Est verò gnarus, qui rem odoratus est, ut Terentius ait: unde
à nare fortè est gnarus, & *ναρὸς ὄρεσις* gnarus. Quæ admodum
autè veteres pro voce gnarus posuerunt gnaturis, ita pro Ignarus di-
xere Ignaruris, uti videre est apud Plautum in Pœnuli Prolog. vers. 47.

Æquè ut mecum sitis ignarures,
v. Voss. Etymol. in voce Gnarus.

§. 3. Ignorantia aliàs vocatur Ignoratio. l. 11. ff. de diversis temp.
præscr. l. 55. ff. de Edil. Edict. Plus in Scythis proficit vitiis igno-
ratio, quàm in Græcis cognitio virtutis, eleganter ait Trogi Epito-
mator Justinus l. 2. c. 15. Erroris etiam venit nomine l. 2. §. 8. ff. de J. &
F. J. l. 7. C. eod. Latè sc. & generaliter sumto. Specialiter verò Errori,
quem Scholastici vocant Ignorantiam pravæ dispositionis, con-
tradistinguitur. l. 16. §. 5. & 10. ff. de publican. & vectigal. v. Cujac. lib.
14. Obs. 3. in fin. & quidem ratione (1.) Formæ. Error est opinio veri-
tati contraria, i. e. notitia perversa objecti, quod sinitur Intellectui &
per hanc decipitur, per visum, opinionem ac famam comparata.
c. quamvis. 11. dist. 38. ex quo talem Erroris descriptionem quidam
formant, quòd sit existimatio, quæ approbatur verum esse quod fal-
sum est, vel falsum esse quod verum est; vel certum esse, quòd incer-
tum est & viceversâ. Ignorantia verò est scientiæ privatio. Azo in
summ. C. h. t. (2.) Objecti. Error versatur circa falsum & nunquàm
admittit veritatem. Ignorantia verò tam circa verum, quàm falsum.
(3.) Adjuncti. Error semper ad actum extraneum dicti vel facti fal-
sum procedit. Ignorantia verò intra animum latere potest. Error si-
ne Ignorantiâ esse nequit. Franzk. Ex. XI. qv. 8. n. 2. Ignorantia sæpè
est sine errore. c. quamvis XI. dist. 38. Hinc ille vocatur Ignorantia
duplex: Hæc verò simplex. Dn Tabor in Analect. ad Barbof. Thesaur.
Locor. Com. lib. 9. c. 3. ax. XI. Hoc loco autem differentia hæc non
attenditur, sed Erroris & Ignorantiæ vocabulum promiscuè sumitur.
Calvin. in Lex. Jur. voc. Error.

§. 4. Ignorantiæ ad finis est Dubitatio, quæ non firmiter adfenti-
tur, neque omninò repugnat, sed fluctuans nunc ad hanc, nunc ad al-
teram partem languidè inclinat. Quæ Ignorantiæ comparatur, præ-
primis si illa dubitatio sit rationalis, & dubitans se facillè non possit
infor-

informare. *Sichard. ad l. 2. C. de furt. n. XI.* Sic iis, qui mente titubante in debitam solverunt pecuniam, æquè ac iis, qui ex Ignorantia facti, quo de inferius, non denegatur repetitio, nec contra eos inducitur præsumptio transactionis, nisi hoc specialiter ab altera parte probetur *l. ult. C. de cond. indeb.* Similiter nescius & dubitans inter se comparantur; in *l. 14. l. 15. ff. qui testam. fac. poss. l. 1. pr. ff. de Leg. 3. l. 2. ff. quis ordo in bon. poss. l. 22. §. 2. C. de furt.*

§. 5. Observandum quoque aliud esse Ignorantiam, quæ Morali-
tis Ignorantia Privationis; aliud Nescientiam, seu simplicem scienti-
æ negationem, cum nullum intellectus intervenit iudicium, quam
Doctores Scholastici vocant Ignorantiam puræ negationis, qualem
habere dicuntur impuberes sine tutore agentes, qui nil posse scire in-
telliguntur. *l. f. ff. h. t. quorumq; ætas quid videat, ignorat. l. 1. vers. Impuberes verò. C. de fals. mon. Quævis etiam est in furiosis. Hahn. ad Wesenb. par. ff. h. t. n. 1.*

§. 6. Hisce præcognitis, consequens est, ut aliquam Ignorantiæ
descriptionem adjiciamus, quam talem damus: Ignorantia est sci-
entiæ privatio, nullum notitiæ vel cognitionis actum ponens, quam
tamen quis aptus sit habere. *B. Dn. D. Eckold. in compend. Pand. tract. h. t. n. 1.*

§. 7. Hanc varii variè dividunt. Nobis terminos Juris & Facti Ignorantiam dispe-
re religio sit, qui eam in Juris & Facti Ignorantiam dispe-
re religio sit, qui eam in Juris & Facti Ignorantiam dispe-
Rubr. & t. t. ff. ac C. h. t. Hæc maxime in Digestis attenditur. Facti enim
& quidem alieni Ignorantia, quia plerumq; præsumitur, loco proba-
tionis est, ideoque etiam locum post Probationum translationem
fortitur. Illa verò in Codice imprimis pertractatur, unde & post Juris
species sedem ibi suam accipit occasione *l. 9. C. de LL. Perez. in C. b. t. n. 1.*
In genere insuper notandum, quòd, quando simpliciter in Jure Erroris sit mentio, Error facti ferè semper intelligatur. Wissenb. n. Vol. 1. Disß. π. 43. §. 40. Cum Juris Ignorantiam hoc modo dividen-
tibus optimè etiam convenit Philosopho, *l. 5. Eth. c. 10.* in fine, ubi
hæc verba ex translatione Grotii in *lib. 3. de J. B. & P. c. 11. §. 4. n. 4.*
habentur: Eorum, quæ non spontè fiunt, alia venià digna sunt, alia
minus. Venià digna, quæ non ab ignorantibus modò, sed & ob Igno-
rantiam fiunt; at si quæ ab ignorantibus admittantur, nec tamen per
Ignorantiam, sed tali animi morbo, qui communes humanæ naturæ

fines excedat, non digna sunt, quibus ignoscas. Michael Ephesius, antiquus Aristotelis interpres, locum hunc explicans, docente *ead. Grot. d. l. n. 5.* per Ignorantiam fieri ait, ubi factum ignoratur, ut si quis mulierem nesciat nuptam. Ab Ignorante non per Ignorantiam, ubi Jus ignoratur, Sed nos hisce missis ad ulteriorem harum Specierum considerationem Deo adjutore progredimur.

SECTION II. De Juris Ignorantia.

§. I.

Ignorantia Juris est, quando quis id nescit, quod est constituti Juris. Seu: est Error, cum quis Legem vel Jus ex Lege sibi competens ignorat, quamvis factum faciat, unde Jus istud competere possit. *Meier in C. I. A. b. t. 1. 2.* Vocatur ab Aristotele *lib. 3. Eth. c. 2.* Ignorantia Universalium, seu, rei universæ, quando v. gr. quis ea, quæ recta, quæ virtuti consentanea; quæ turpia, prava, iusta &c. ignorat. Impp. Severo & Antonino audit stultitia. *l. 9. §. 5. ff. b. t.*

§. 2. Est quæve Juris vel Naturalis, vel Pœsitivi; & hujus vel Divini, vel Humani.

§. 3. Juris Naturalis Ignorantiâ nemo (cujuscumq; statûs & conditionis fuerit, ab eo tempore, quo usus rationis se exserere, id quæve quod est hujus Juris innoscere incipit, quousque etiam idem usus rationis manet integer) excusatur. *c. turbatur. §. Item 1. quest. 4.* Sic in Criminibus contra Jus Naturæ commissis ætatis suffragio Minores non juvantur *l. 1. §. 2. C. si advers. delict.* Eodem modo mulier eandem pœnam, quam mares sustinebit, si contra Jus Naturæ quid commiserit *l. 38. §. 2. ff. ad L. Jul. de Adult.* Similiter & in iis, quæ naturali ratione percipiuntur, rusticitati venia non præbetur. *l. 2. C. de in jus voc. ut nec militia. l. 1. pr. ff. de obseq. parent. & patron. prestand.* Rationis enim Naturalis Ignorantiâ in iis attendi nequit, cum sit Lex mentis, Jus cordibus nostris inscriptum, uti vocat Apostolus. *Rom. 2. v. 14. & 15.* quod nobis non opinio, sed innata vis attulit. *Cic. l. 2. de Invent. & ubiq; instinctu naturæ non constitutione ali-quâ habetur. c. Jus naturale 7. dist. 7.* Plura hæc dere vide apud

Hug.

Hug. de Roy. de eo quod just. est. lib. 1. tit. 3. n. 5. ubi & exempla refert, quomodo non boni tantum, sed & improbi eam agnoverint, veluti Cainis, *Gen. 4. v. 13 & 14.* Pharaonis. *Exod. 9. v. 27.* vid. etiam *Gulielm. Grot. de Princip. Jur. Nat. c. 3. §. 5.* Quod si igitur hoc Jus Naturæ nobiscum natum per negligentiam obfuscet, aut malis moribus obliteretur, veniam tamen non videntur mereri posse, qui supinam hanc Ignorantiam prætentunt, v. *Dn. Ziegler. not. ad Grot. de J. B. & P. c. 20. §. 43.* licet aliquando ex opinione hominum & in foro externo excusentur. Pl. Rev. atqve Excellentiss. *Dn. L. Alberti* Præceptor, Patronus ac Hospes meus æternæ animi devotione colendus in *Exam. Err. Theol. à Grot. in libb. de I. B. & P. commiss. d. l. n. 20.* Interdum tamen difficiliore quædam nec omnibus patentes hujus Juris illationes, idè quia difficiliorem habent cognitionem pœnam valdè imminuunt, *Grot. d. l. n. 1. Selden. de J. N. G. & Civ. sec. discipl. Ebr. l. 1. c. 7.*

§. 4. Juris Divini Moralis, quia toti humano generi latum, Ignorantia neminem quoq; excusare potest. Laudandum itaq; quòd pius olim Israelitis in more fuerit positum, mandata Legis Divinæ, ex præscripto Dei, ferre scripta in manibus, in fronte & in domus limine. *Deut. 6. v. 6. seqq.* ut perpetua eorundem recordatione sui officii quisq; admoneretur, pœnasq; iisdem comprehensas evitaret.

§. 5. Juris Positivi Humani Ignorantia iterum distingvenda est juxta diversas ejus Juris species, quòd vel sit Juris gentium, vel Civilis. Prior excusatione & venià non est digna. Cum enim & hoc Jus Duce naturali ratione tacito quodam consensu apud omnes homines introductum sit, & ab omnibus peræquè custodiri debeat, vix à quoquam sanæ mentis homine ignorari potest. *arg. §. 1. & 2. I. d. I. N. G. & Civ. Ludvvel. ad Wesenb. Paratit. ff. h. t. n. 4.*

§. 6. Ignorantia Juris Civilis, quæ hic maximè attenditur, est, quando ea, quæ Juris sunt Civilis, Ignorantur. v. gr. Si quis ex alie heres institutus non putet se bonorum Possessionem petere posse ante apertas tabulas, in Jure errat. *l. 1. §. 4. ff. h. t.* Similiter heres, qui Legatis exsolvendis Falcidiæ rationem non habet, in Juris errore est positus *l. 9. §. 5. ff. eod. l. 9. C. ad L. Falcid.*

§. 7. Hæc Ignorantia in genere nocet. *l. 9. pr. ff. h. t. l. 2. & 3. C. eod. l. 1. §. 4. ff. de his qui nor. infam. i. e.* non prodest, ut quis à præjudicio

aliquo, onere, obligatione liber existat. vide pluribus hæc exponen-
tem Cujac. *lib. 5. Obs. 39.* Leges enim Sacratissimæ, quæ constringunt
hominum vitas intelligi ab omnibus debent, ut univèrsi præscripto
earum manifestius cognito, vel inhibita declinent, vel permissa scien-
tur. *l. 9. C. de LL. l. 12. C. h. t. l. 1. §. 2. ff. de adil. ed.* Hinc error Juris non
nisi analogicè dici potest Ignorantia. Franzk. *Ex. XI. qv. 8. n. 5.* Jus
enim finitum est, & sciri debet *l. 2. ff. h. t.* Unde Jus ignorantes præ-
scientibus habentur & ignorantibus opponuntur in *l. 9. §. 5. vers. quod*
si idèo ff. h. t. Quapropter etiã Ignorantia hæc latè culpæ annume-
randa. *l. 132. ff. de R. I. l. 213. §. 2. ff. de V. S. cuius finis est non intellige-*
re id, quod omnes intelligunt. l. 223 ff. eod. Bachov. ad Treutl. *Vol. 2.*
D. 4. §. 13. lit. B. Wissenb. Disp. ad w. 43. §. 43. Quamvis autem aliàs
lata culpa dolo æquiparetur. *l. 32. ff. de pof. l. 226. ff. de V. S.* Error
tamen Juris à præsumto dolo excusatur. *l. 25. §. 6. ff. de hered. petit. l. 36.*
§. 1. ff. de usurp. & usuc. & per consequens ab ejus pœnâ. Gl. ad l. 2. C.
ad L. Fab. de Plag. Wesenb. in w. ff. h. t. n. 4. Vigel. *Method. Jur.*
Controv. lib. 5. c. ii. reg. 19. replic. 6.

§. 8. In specie de Juris hujus Ignorantiã duæ notandæ veniunt
Regulæ. Dn. Struv. *Syntagm. Jurispr. Ex. 28. §. 53.* Quarum prima hæc
est: Non prodest Juris Ignorantia noviter acquirere volentibus. *l. 7.*
l. 9. pr. ff. h. t. adeo ut Juris error nec fœminis in compendiis prosit.
l. 8. ff. h. t. l. 1. C. eod. l. 6. C. qui admitti ad bon. poss. Dn. Struv. *d. exerc.*
28. §. 53. ut in Usucapione. *l. 31. ff. de Usucap.* Dn. Brunnem. *ad l.*
8. ff. h. t. Sic si quis ignorat sibi competere bonorum possessionem ex
Successorio capite, & præterit tempus bonorum possessionis, cedit
ei tempus. *l. 1. §. 1. & 3. ff. h. t. l. 10. ff. de Bon. Poss.* Qui Juris ignoran-
tiã beneficio Legis Falcidiæ usi non sunt, nihil possunt repetere. *l. 9. §.*
5. ff. h. t. l. 9. C. ad L. Falcid. vid. §. 10. sect. 2. Similiter in Jure erranti
possessori non procedit Usucapio. *l. 4. ff. h. t. l. 31. pr. l. 32. §. 1. ff. de Usu-*
cap. l. 2. §. 15. ff. pro Em. l. 4. C. qui bon. ced. poss. Dn. Struv. *Synt. Jur.*
Civ. Ex. 43. tb. 12 Illa enim præter definiti temporis continuationem,
& bonam fidem pr. *I. de Usucap. §. 36. I. de rer. divis. l. 32. §. 1. ff. de*
Usurp. & Usuc. l. 27. ff. de contrab. em. l. 3. pr. ff. ad L. Fab. de plag. l. 109. de
V. S. exigit etiam justam & probabilem causam possidendi. l. 4. C. de
præscr. longi temp. Sed in possidente ex Juris errore nulla causa justa
aut probabilis videtur adesse, tum ob dicta in §. 7. hujus Sect. tum ne
Juris

Juris ignarus melioris sit conditionis, quam peritus. Ferdin. Vasq. *Ill. Controv. lib. 2. c. 77. n. 13.* Aded ut licet cum errore Juris concurrat facti error, Usucapio tamen non procedat. Vasq. *lib. 2. Ill. Controv. c. 79. n. 3. & 4.* Quantum verò restitutionem rei, ejusq; fructuum attinet, errans in Jure habetur pro bonæ fidei possessore, & hoc casu mitius cum eo agitur. *l. 25. §. 6 ff. de hered. petit. Dñ. Struv. Synragm. Jur. Civ. Ex. 10. h. 55.*

§. 9. Hæc autē Ignorantia non nocet (1.) si sit circa Jura difficiliora & magis recondita. Berlich *part. 2. concl. 22. n. 4.* circa minus frequentata. Wesenb. *in parat. ff. h. t. n. 4. in fin.* Brunnem. *ad l. 1. C. de mand. Princip.* Præsertim hodiè cum Civile Jus, quo utimur, non æqvè ut olim ex publicis tabulis, sed ex prudentum disputationibus, imò & ex peregrinâ lingvâ sit cognitum. Bachov. *ad Wesenb. π. ff. h. t. in fin.* Non enim, ut eleganter ait Cujac. *lib. 5. Olf. 39. exigimus ut omnes Jæcorum artificia didicerint, sicut omnes Patres familias, Magonis aut Casii Dionysii libros, sed communem tantum eorum, quæ Legibus continentur intelligentiam in omnibus exigimus. Hæc oportet scire, nec quod ea sciat quisquam, ideo Jæcus est. Sunt enim certæ Leges & Constitutiones in promptu, ut cuius ea cognoscere & describere liceat. (2.) Si quis peritioris consulendi copiam non habeat. *l. 9. §. 3. ff. h. t. l. 10. ff. de bon. posses. l. 2. §. 5. ff. quis ordo in bon. poss. v. eleg. can. ult. 16. dist. 37.* (3.) Si Leges non sint sufficienter promulgatæ ut in cujuslibet notitiam pervenire non possint. *c. 3. dist. 4. cap. cognoscetes extr. de Constit. cap. ad hæc extr. de Postul. Prælat. cap. dixit Sara. 3. c. 32. q. 4. Lancell. Instit. Jur. Can. lib. 1. tit. 3. §. 6. ibiq; Dñ. Ziegler.* Promulgatio enim Essentiam Legis suo complet concursu, estq; Legis formale, ratione status Legis externi, ut Subditis communicata, eosq; obligans. Jacob. Gordon. *in Theol. Mor. Tom. 1. lib. 2. qv. 2. c. 2. pr. pag. 256.* Est enim virtus Legis ut instar regulæ ac mensuræ Cives dirigat: Regula verò non exserit virtutem nisi applicata rebus dirigendis. Legis autem regula tunc applicatur Civibus, quando per publicationem in ipforum venit notitiam. *Tbom. 1. 2. qv. 90. art. 4. ad quem locum Malderus dubio 3. pag. 344.* benè dicit: Leges Imperiales non obligare in Provinciis Imperio Subjectis, nisi fuerint in eis promulgatæ, nec sufficere si in aulâ Imperiali sint publicatæ. Intellige quoad actualem obligationem. *Nov. 66. c. 1.* Vis enim obligativa jam ad-*

B

est,

est, ubi in solempni loco fuit proposita. Ad ipsam verò Obligationem actualem, inquit Meisner. *lib. 4. de LL. Sect. 1. qv. 9.* cum reatu poenæ conjunctam requiritur notitia & universalis promulgatio. Nisi enim Lex omnibus intimetur, omnes actu ipso non constringuntur, neq; rei sunt poenarum. Sic Casareæ constitutionis per Imperium promulgatio ab Electore Moguntino specietenus Camera Spirensi infinuatur, quæ ab eadem litigantibus, Advocatis & Procuratoribus rursus communicatur. v. Dn. Malcomes. *annot. ad Comment. Ludov. in Wesenb. paratitl. tit. de Constit. Princ. lit. E.* Malè verò idem Malderus Legem Pontificiam obligare docet, Romæ tantum promulgatam. Nulla enim disparitatis dari potest ratio. *c. 1. extr. de oper. novi nunc.* ipsiq; contrarius est Sotus *lib. 1. de J. & J. qv. 1. art. 4.* quamvis stylus Curia Romanæ id hodiè observet, uti videre est in indicatione Concilii Mantuani à Paulo III. P. R. anno 1563. d. 2. Jun. Sleidan. *lib. 10. Comment. &* ejusdem Papæ convocatione ad Concil. Trident. anno. 1542. ipsius Concilii anathematibus præfixâ. Ex hisce dictis Dd. inferunt, etiam si quis sciat, Legem esse promulgandam, ante promulgationem verò contra eam peccet, non teneri, Ferdin. de Castro *Oper. Moral. part. 1. tr. 3. disp. 1. punct. 10. n. 2. p. 122.* Menoch. *arbitr. lib. 2. cas. 185. n. 22.*

§. 10. Diximus in §. anteced. quòd Leges debeant promulgari *sufficienter*. Hinc non debent scribi per abbreviaturas, quas vocat Imperator Justinianus *figla in Const. ad Senat. & omnes Pop. de confirm. Dig. §. 22. in Proem. ff. ad Antecess. §. 8.* Singlas. *in Const. ad magn. Senat. de conf. ff. §. 22. Simplorum captiones & compendiosa enigmata, Const. ad Tribon. §. 13.* quæ sunt singulariæ literæ sine coagmentis Syllabarum *Gell. noct. Attic. lib. 17. c. 9.* quarum quælibet dictionem unam pluresve significant. Harum apud Romanos usus erat creberrimus, nec tamen certa earundem significatio, sed pro arbitrio scribentium, singulæ quid denotabant. Id quod docet Stevvech. *comment. ad Veget. lib. 2. c. 8. verb.* Erant enim centuriones. *Edit. noviss. Vesal. p. 155.* qui literam unicam quæ ad similitudinem literæ majoris H, sed utrinq; tamen eminentiori illâ transversâ linea pro quâ hodiè ponimus N. liqvdam, hasce particulas denotasse refert, enim, etiam, tamen, tantum, autem, verò, cum, quanquam, uti & similes. Illustre nobis exemplum suppeditat *Cic. lib. 2. de*

Oms.

Orat. Cum Scaurus accusaret Rutilium ambitus, cum ipse Consul effectus, ille repulsam tulisset, & in ejus tabulis ostenderet literas A. F. P. R. idq; diceret esse Actum fide P. Rutilii. Rutilius autem Ante factum, post relatum. Cajus Cannius Eques Romanus cum Rufo adesset, exclamavit, neutrum his literis declarari. Quid ergo inquit Scaurus? Emilius fecit, plebitur Rutilius. A Siglis diversæ erant notæ, quæ non erant literæ. l. 6. §. ff. de bon. poss. l. 40. pr. ff. de testam. milit. & quarum rara aliquot exempla ex Jure nostro profert magnus Cujac. lib. 12. Obs. 40. Plura de Siglis qui volet, adeat Valer. Probum & Paul. Diaconum de notis Romanorum, Cujac. d. l. & lib. 3. o. 3. Gotsfr. ad rubr. ff. de præscr. verb. lit. o. Henr. Salmuth. in Comment. ad Pancirol. rer. memor. lib. 2. tit. 14. Hunc scribendi modum Justin. Imp. in locis supra cit. severè prohibuit, ne per scripturam aliqua fieret dubitatio & per compendium ipsi Legum interpretationi vel compositioni discrimen adferretur. Cum quo & consentit sapiens Castellæ Rex Alphonſus XI. in Jure Regio. part. 1. tit. 1. leg. 13. Entender se deuen las leyes bien, e derechamente. E por esta razon no se deben escriuir por abreviaduras, mas por palabras cumplidas. v. Gregor. Lopez. ad h. l.

§. 11. Sacratissimæ porrò Leges Sermone peregrino, parùm usitato & obscuro non sunt consignanda. Cum enim in plerisq; aliis, tum præcipuè in Legibus reprehendenda obscuritas est. Nam sicubi alibi, illic certè distorto intricatq; dicendi genere vacare, rectèq; informari oportet Orationem. Non enim arcana quædam Sanctiones Legis sunt, ut à multitudinis intellectu remotæ esse debeant, sed potius si fieri possent, neminem illas latere oportebat. Quippe quod id ad hominum mores in melius convertendos, communisq; vitæ utilitates vel maximè conducere, inquit Leo Imp. Nov. 77. Quamvis Salmuth. ad Pancirol. rer. memor. lib. 1. tit. de sibilâ, dissentiat, rationes tamen ejus tanti non sunt. Hinc Solonem notat Plutarch. in ejus vitâ, quòd Atheniensibus Leges obscuriores, quæ contrarios in se recipere sensus, tulisset. Ob id quoq; Polydoro Virgil. lib. 9. Hist. Angl. & Arthuro Duck de Auth. Jur. Civ. lib. 2. c. 8. part. 2. §. 21. vapulat Gvilielmus Conquestor, qui novas Leges quibus Regnum Populumq; Anglicanum obstrinxit, Gallicâ linguâ sed veteri, i. e. Normannica conscribi jusfit. Paucæ illæ quidem, sed plerumq; ambigua. Barclaj. in Euphorm.

part. 4. c. 4. p. 304. In eo tamen excusationem videtur mereri posse Anglorum Legislator, quod devictum Regnum moribus, lingua & Legibus suis adsuafacere singulari Politicâ ratione annis fuerit, quod & Romanos fecisse legimus, qui gentibus à se debellatis in Iudiciis & omnibus actis publicis lingua Romanâ uti præceperunt, Valer. Max. lib. 2. cap. 1. exemp. XI. idemq; Tartaros Sinensibus non ita pridem subjugatis imperasse novelli testantur Historici. Neq; etiam prudens Legislator Caligulam imitaturus est, qui vestigalia voluit conferri cum Legem nondum promulgasset, & cum per Ignorantiam scripturâ multa commissa fierent, tandem flagitante populo proposuit quidem Legem, sed & minutissimis literis & angustissimo loco, ut ne cui describere liceret. Sueton. in vita Calig. c. 41. Tandem satius est Legem brevem esse, quo facilius ab imperitiis teneatur. Senec. ep. 94. Quamvis ob Legis prolixitatem, ejusdem Ignorantiam excusari non posse, verius videatur.

§. 12. Obiter hic quædam de modo & ratione promulgandi inspergamus. Fit is vel vivâ voce. Sic Leges Mosaicæ quolibet olim septennio solebant prælegi. Deuter. 31. v. 10. & 11. Svedicæ quotannis semel. c. 23. LL. Municip. de Jur. Reg. Loccen Exerc. Jur. 1. §. 26. Sicut & in Germaniâ certo tempore Leges & statuta præleguntur, vel de suggestu, uti hic Lipsiæ bis quotannis Ordinatio Conjugalis, vel de Cathedrâ, ut itidem Statuta Academiæ singulis semestribus: vel in foro, publicâ præconis voce: quæ antiquissima promulgandi ratio, & literis nondum repertis maximè usitata. Germaniq; veteres ne Leges eodem modo promulgatas oblivioni traderent, easdem cantilenis studebant servare, unde & hodiè adhuc cantionum versiculos Gesâke appellari videmus. Henr. Pantaleon. Prosopogr. Illustr. Germ. Virorum. in vitâ Tuiscon. Alter modus promulgandi fit scripturâ. Sicuti LL. XII. Tab. à Decemviris in tabulas eboreas relatæ fuerunt. l. 2. §. 4. ff. de O. I.

§. 13. Post duos autem menses (nisi expressè brevius vel longius tempus ad Obligationem à Legislatore sit præfinitum, Dn. Philippi. Ufu Pract. lib. 1. Eclog. 11. n. 6.) à tempore publicationis lapsos, nemo Ignorantiam Legum prætereundere poterit. Nov. 66. c. 1. nisi fortè tam longè quis absens fuerit, ut verisimile sit, ad ejus notitiam Legem non pervenisse, Dn. Philip. ibid. n. 15. aut si quispiam peregrinus

11.
nus contra Legem peccet, de cuius Ignorantiâ certò constat. Est enim invincibilis, quæ culpâ caret, nulliq; pœna subest. *c. 2. de confit. in 6to.* Culpæ verò absentia arguit absentiam obligationis, Si enim obligationis vinculo aliquis adstringeretur, non transfliret præscripta Legum sine culpâ, nunc quia culpâ vacat Legi contraria Actio, satis apparet Obligationem hîc nullam esse. Accedit quòd Impossibilium nulla sit Obligatio. At verò qui Legem invincibiliter ignorat, eam servare nequit. Obligatio autem est Essentiale constituens, cum Lex sit norma Actionum coactiva, Pl. Rev. atq; Excell. Dn. Præs. Colleg. Priv. ad Dn. Srauch. *Diff. π. 1. §. 6.* quæ salva esse nequit, ubi illud deficit: Deficiente igitur essentiâ Juris, quæ in obligatione consistit, ipsum Jus deficit. v. Ferdinand. Vasq. Ill. Contr. *lib. 1. c. 44. n. 10. & 11.* Hinc non sine causâ Philippus Maced. Rex bellum intulit Atheniensibus, quòd duos Acarnanum Juvenes non initiatos, cum palâm esset, illos templum Cereris per errorem // ingressos, tanquam ob infandum scelus interfecissent. Quod foedè & hostiliter factum ait Livius. *lib. 31. c. 14.* Talem invincibilem Juris Ignorantiam tribuunt etiam Jonathani, contra Patris ac Regis mandatum, melleum liqvozem gustanti. Wissenb. *Vol. 1. Diss. π. 43. §. 11* 42. Eodem modo Ignorantia Statutorum invincibilis excusat novitium Civem à pœnâ Statuti, quemadmodum tyronem excusat ignorantia disciplinæ. *l. 3. §. 9. l. 4. §. 15. l. 14. §. 1. vers. tyroni ff. de re milit.*

§. 14. Altera Regula (v. §. 8. hujus sect.) est talis: Juris Ignorantia nemini suum petenti & in damnis amittendæ rei suæ nocet. *l. 7. in. f. l. 8. in f. ff. b. t.* Sic si Procurator meus vel Tutor pupilli rem suam quasi meam vel pupillialii tradiderit, non recedit ab eis Dominium & nulla est alienatio. *l. 35. ff. de A. R. D. cum falsâ demonstratione mutari substantia veritatis minimè posuit. l. 5. C. b. t. add. l. 8. C. eod. l. 79. ff. de Leg. 2.*

§. 15. Ardua hîc suboritur quæstio. An etiam ejus, quod Errore Juris indebitè solutum est, detur repetitio? Adfirmant Interpp. veteres eosq; secuti *Zuf. ad Rubr. ff. de condit. indeb. Scharf. ad rubr. C. eod. Wesenb. in par. ff. eod. tit. n. 9. Bachov. Disp. 4. de Action. §. 17.* Negant pleriqve recentiores *Cujac. l. 5. Obs. 39. Perez. ad C. tit. de sondâ. indeb. n. 12. Arum. Ex. 15. §. 15. Pac, Cent. 4. Enant. §. Bronsborst.*

chorst. lib. 5. assert. 36. Donel. 1. Com. 21. Ludov. ad Wesenb. parat. ff. de cond. ind. n. 9. Wissenb. Disp. ad Inst. 39. §. 17. Id. Vol. 1. Disp. w. 43. §. 41. Schnob. Disp. ad ff. §. 8. §. 28. B. Dn. Eckold. tit. de cond. ind. num. 4. Dn. Struv. Synt. Jur. Civ. Ex. 18. §. 40. Quorum sententia clara Imp. Constantini & Maximini Constitutione firmatur in l. 10. C. b. t. ubi hæc verba expressa habentur: *Cum quis Jus ignorans indebitam pecuniam solverit, cessat repetitio per Ignorantiam enim facti tantum repetitionem competere notum est.* Add. l. 9. C. ad L. Falcid. l. 9. §. 5. ff. h. t. §. 25. in f. 7. de Leg. l. 9. §. 4. & §. 1. 10. ff. ad Sc. Maced. l. 68. §. 1. ff. ad Sc. Trebell. Qui textus omnes simpliciter adfirmant ob Errorrem Juris non dari conditionem. Error enim Juris habetur pro scientiã l. 9. §. 5. ff. h. t. Scienti autem negatur conditio. l. 1. §. 1. ff. de cond. indeb. l. 9. pr. C. eod. quia indebitum scienter datum donatio est. l. 53. ff. de R. I. Cui accedit, quod Minor ex errore Juris solvens habeat restitutionem in integrum. l. 2. C. si advers. solur. quæ non esset necessaria, si Juris error communi Jure non impediret Restitutionem. l. 16. pr. ff. de Minor. v. Hahn ad Wesenb. parat. ff. de cond. indeb. n. 9. ubi sic quoque respondisse testatur JCtos Helmstädienses, anno 1632. mense Novembr. Eodem modo respondit Scabinatus Lips. anno 1577. mense Febr. & anno. 1633. mense Jun. teste Carpz. part. 2. Const. 28. Def. 20. in fine. Aliquando tamen ex singulari æquitate, quæ aliã est causa conditionis indebiti. l. 14. l. 66. ff. de cond. ind. & justis ex causis, consideratis probè personarum, locorum, & temporum circumstantiis permittitur conditio arg. l. 25. verb. ex justis causis. ff. de Minor. l. 1. pr. ut in posses. Legat. verb. benignè. Hahn. d. l. Dn. Struv. Synt. Jurispr. Ex 18. §. 40. (1.) Si solvens certat de damno vitando, ut si rem suam amissurus esset, ne admittamus aliquem locupletari vel quid acquirere cum alterius detrimento, secus quàm traditum est in l. 14. l. 26. §. 2. ff. de cond. indeb. Si verò solvens certat de lucro captando (veluti si quis solvat integra Legata, non habitã ratione Legis Falcidiæ,) conditio inhihetur, quia nihil imminuitur ex patrimonio & sequitur voluntatem Testatoris. l. 9. C. ad L. Falcid. l. 9. §. 5. ff. h. t. Bernh. Scotan. Exam. Jur. tit. de cond. indeb. p. m. 302. Carpz. part. 3. Const. 15. def. 42. ubi septem sui Scabinatús responsa adfert. Bechman. in Comm. ff. Vol. 1. part. 2. Exoter. Exerc. 1. Observ. præst. 3. ubi etiam Antecessores Jenenses mense Febr. anno 1634.

1634. ita respondiſſe teſtatur. Aliter diſtinguit Vinn. l. 1. *Select. Jur. quæſt. c. 47.* inter indebitè ſolutum, ubi nulla ſubeſt Obligatio, & ubi aliqua ſubeſt: Illo caſu non poſſe Juris errorem impedire, quo minus ſolutum repeti poſſit: hoc non item. l. 9. *in f. § 1. 10. ff. ad Sct. Maced.* (2.) Si illi ex Juris errore ſolvant, quibus Jus Civile ignorantibus venia datur. Dn. Struv. *Synt. Jur. Civ. Diſp. 18. § 10. in f.*

§ 16. Permittitur autem quibusdam Jus ignorare ſimpliciter: ut propter ætatem imperfectam venia datur MINORIBUS viginti quinque annis. l. *pen. pr. ff. h. t. l. 11. C. eod. l. 7. §. 6. & 8. l. 25 pr. ff. de Minor. l. 29. ff. de cond. ind. l. 3. §. 2 ff. ad Sct. Maced. l. 5. ff. de I. Corn. de falſ. l. 2. C. ſi adverſ. ſolut. l. 8. C. de in integr. reſtit. min. l. 2. C. ſi adverſ. delict. l. 6. C. de his quæ ut indign. Quem enim fragile & infirmum hujus ætatis latet judicium. l. 1. *pr. ff. de Minor.* Propter conditionem ſuam Jus etiam ignorare permittitur MILITIBUS. l. 9. §. 1. *ff. h. t.* Sic licet iis ob ſimplicitatem armatæ militiæ etiam poſt ſententiam definitivam opponere. l. 1. *C. h. t.* Pro his tantummodò rebus, quas in hereditate, quam per Ignorantiam adierunt, invenère, conveniuntur. l. 22. *C. de Jure delib.* Ob nimiam militum imperitiam in ordinandis teſtamentis à Julio Caſare, dein Conſtitutionibus Nervæ & Trajani iis ſubventum. *pr. & §. 1. ff. de militar. Teſtam. l. 1. pr. & l. 24. ff. eod. v. Dn. Strauch. Diſp. 9. §. 30.* Arma enim magis, quàm Jura ſcire Sacraſiſimi Legislatores exiſtimaverunt. d. l. 22. *pr. C. de Jure delib.* Hunc Ignorantiæ clypeum prætexebat Hannibal, dum Giſgonem, qui poſt cladem Pœnorum ad Zamam de renovando adverſus Romanos bello verba faciebat è ſuggeſtu depulſiſſet. Improbante audax hoc & Civitate liberâ indignum facinus, Populo, ſe hominem in caſtris natum Legum Civilium exactam peritiam non habere profitebatur. Plutarch. *in vita Hannib.* Quippe militariibus ingeniis ſubtilitas deeſt, quia caſtrenſis Jurisdictio ſecura & obtuſior, ac plura manu agens calliditatem fori non exercet. Tacit. *in vit. Agric. c. 9.* Horum autem jurium quæ militiam ſpecialiter concernunt plenam notitiam militantes habere decet. l. 2. *§. 1. ff. de re Milit.* In aliis enim rebus, ſi quid erratum eſt, poteſt corrigi, præſtiorum delicta emendationem non recipiunt, cum poena ſtatim ſequatur errorem. Veget. *de re milit. lib. 1. c. 13.* Unde non immeritò Mithridates cum in navali prælio cum Rhodijs, navis quædam auxiliariis*

liaris imprudenter in regiã invehret, eamq; convellet finitò
prælio rectorem navis ultimo supplicio adfecit, *Appian. in Mithrid.*
Cum nulla negligentia venia esse debeat, ubi de Salute certatur, *Ve-*
get. lib. 3. c. 5. Nec eorum Jurium, quæ tanquam vincula Rempubli-
cam continent & delicta puniunt Ignorantia Milites excusat à pœna
& culpâ *l. 7. §. 4. ff. ad L. Jul. Maj.* *Sichard. ad l. f. C. de Jure delib.*
Optimè huc quadrant verba superius laudati Regis Alfonsi. *part. 1.*
tit. 1. leg. 21. Eueras ende si el cauallero sciesse iraycion, o falsedad, o
aleue, o yerro que otro ome deniesse entender naturalmente, que mal
era, no se puede excusar, que no aya la pena que las leyes mandan. Nec
deniq; Privilegium hoc militibus armatæ militiæ concessum exten-
dendum ad armatæ militiæ milites, cessat enim ejus ratio, & expressè
armatæ tantum militiæ mentio fit in *l. 1. C. h. r. Baptista à Villalobos;*
Com. Opin. lit. M. n. 110. Vigel. Method. Jur. Controv. lib. 5. c. 11.
Reg. 19.

§. 17. Quibusdam verò Personis secundum quid Jus ignorare
permittitur: ut Fœminis. Tùm propter Sexûs imbecillitatem, fragi-
litate, consilium lubricum, rerumq; forensium ignorantiam. Est
enim Mulierum genus fragile. *l. 23 pr. C. de Nupt. l. 1. §. 15. C. de rei*
Uxor. Act. l. 3. in med. C. de præscr. 30. vel 40. annor. l. 12. pr. C. qui
pot. in pign. Imbecille. l. 2. §. 2. ff. ad Sct. Vellej. l. 23. pr. C. de Nupt.
Infirmum l. 9. ff. h. t. l. 5. §. 3. C. ad L. Jul. Maj. Unde D. Petro mu-
lieres audiunt infirma vascula. *1. Petr. 3. v. 7.* Hinc mater Sexti Papi-
rii Consulari familiâ, quæ filium corruerat, accusata in senatu, ge-
nua Patrum advoluta, imbecillum sceminarum animum ferebat. *Tac-*
it. l. 6. annal. c. 49. Tùm propter singularem in eas favorem: *Quis*
senim earum nõ misereatur propter obsequia, quæ maritis præstant, pro-
pter partus, periculum & ipsam Liberorum procreationem, ait Imp.
in l. 12. §. 1. C. qui potior. in pign. Adeò ut etiã si scientes contra Leges
peccaverint, mitius puniri debeant. *l. 6. pr. ff. ad L. Jul. pecul.* Cer-
tis autem tantum casibus jure expressis iisdem subvenitur. *l. 9. pr.*
ff. h. t. In genere verò notandum, quòd mulieribus tunc succurratur,
cum defenduntur, non ut facilius calumnientur. *l. 110. §. ult. ff. de*
R. J. i. e. ut explicat Wissenb. Com. ad R. J. Disp. 17. n. 11. cum juri suo
& indemnitati patrocinium, præsidium ac defensionem orant, non
etiam cum calumniandi aut decipiendi ansam quærunt. In specie
mulier

mulier tum demum incesti poenam sustinet, cum incestum Jure Gen-
tium prohibitum commiserit, nam si sola Juris nostri observatio inter-
venit, mulier ab incesti crimine est excusata. *l. 38. §. 2. ff. ad L. Jul. de
Adulte.* Non incidit in Sct. Turpil. si desistat ab accusatione
l. 1. §. 10. ff. ad Sct. Turpil. Eidem poena L. Corn. de falsis remittitur,
si sibi per Ignorantiam in Testamento aliqui adscripserit. *l. 15. §. 4.
& 5. ff. ad L. Corn. de fals.* Ignorantia Juris etiam prodest feminis
in iis, quæ ad Judicarii ordinis solemnitates pertinent. Bach, ad Tr.
Vol. 2. D. 4. §. 13. lit. E. Ut, si lapsæ non ediderunt instrumenta & alia,
quæ quis apud Judicem editurus est, iis subvenitur. *l. 1. §. 5. ff. de
edendo.* Similiter non nocet iis in judicio se detulisse. *l. 2. §. 7. ff. de
jure fisci.* Subvenitur quoque iis quæ judicatum solvi servum fidejus-
sorem acceperunt, dum existimarunt rectè servum intercedere. *l. 8.
§. 2. ff. qui Satisd. cog. v. Cujac. lib. 14. Obs. 39.*

§. 18. Deniq; Rusticis propter eorum simplicitatem Jus ignorare
perimitur in casibus lege comprehensis Godofr. *ad l. 3. §. 22. ff. de
Sct. Silan lit. 1. & ubi æquitas Judicem commovet. l. 7. §. 4. ff. de
Jurisd. ubi v. Gloss. Dn. Brunnem. ad l. 9. ff. b. 1. Scilicet ea gens*

Non ferrea jura

Insanumq; forum aut populi tabularia vidit. Virgil. *lib. 2. Georg.* Sic
Rustico æque ac foemina subvenitur, si Instrumenta non ediderit. *l. 1.
§. 5. ff. de edendo.* Eidem non nocet, si seipsum detulerit. *l. 2. §. 7. ff.
de Jure fisci.* In ultimis quoque voluntatibus quædam Juris solenni-
tates u licis sunt remissa. *Homines enim rustici, quomodo possent tan-
tam Legum subtilitatem custodire in ultimis voluntatibus?* ait Imp. in
l. 31. C. de testam. Hinc patet non posse hinc absolute locum habere
verba Gregorii Nazienzeni in Oratione quam de Athanasio habuit,
relata à Cujac. *lib. 5. Obs. 39.* Nemini licere ignorare Leges Roma-
nas, etsi Rusticus quis, & valdè imperitus sit, nec esse Legem quæ
succurrat vel excuset ea, quæ per Ignorantiam facta sunt. Venia ta-
men hic danda optimo Theologo & Oratori in sacris Canonibus
melius, quam Jctorum responsis versato. Excusandus quoque est
elegans & multæ lectionis scriptor Arthurus Duck, qui in egregio
tractatu de Usu & Auth. Jur. Civ. Rom. *lib. 1. c. 2. §. 6. ex Sfortiâ
Oddo de Restit. in integr. part. 1. qv. 10. num. 70.* refert, nec Rusti-
cos excusari ob Ignorantiam Juris communis, Romani. Scopus
enim

enim ejusdem fuit. Justinianicum Jus tantis laudibus extollere ob eam maximè causam, quo in patriam Angliæ solum usum hujus Juris introduceret, ceu notat Conring. de Prudent. Civil. cap. 14. ideò ob summam æquitatem, quam Leges Romanæ ferè ubique sectantur, & de quâ in d. cap. 2. ex professò agit, nec Rusticis quasdam earum, ignorare permissum esse contendit. v. Joh. Brandes de verâ & simulatâ Jct. Philosoph. c. 6. p. 131. seq.

§. 19. Quod si igitur ob Juris errorem excusationem merentur Minores, Milites, Fœminæ, Rustici: multò magis Nescientiæ Infantum & Furiosorum danda erit venia. Cum enim Lex præceptum sit naturale, ejus vinculi sive obligationis capaces esse nequeunt, qui rationis exercitio carent, unde talibus non censentur Leges esse positæ. Adde quòd observatio Legum sine Intellectus beneficio non possit procedere, quia Obligationem nemo implere potis est, nisi qui valeat sensum Legis cognoscere, Actiones suas ad ejus normam conferre, easque inter se discernere, quâ cognitione in totum Infantes & amentes destituuntur.

§. 20. A veniâ hujus Ignorantiæ merito jure Clericos excludimus. Baptista à Villalob. com. opin. lit. M. n. III. Vigel. Meth. Jur. Controv. lib. 5. c. II. reg. 19. v. elegantiss. discurs. Barclaj. in Satyr. part. 2. p. m. 177. seq. Quamvis & his Legum Civilium ignorantiam permissam esse quidam Canonistarum contendant, eum quidem in finem, ut Monachi Monarchiam consolidare & ampliare atque ex servo servorum Dominum Dominantium facere possint, hisque utantur versibus Rhythmicis, qui relati leguntur in antiquo quodam Juris vocabulario Lugduni anno 1540. impresso, quem Antonii Nebrissenfis esse suspicor:

*Leges Civiles si nescit Fœmina, Miles,
Clericus & Cultor, Judex sibi parcat & ultor.*

Attamen cum Lex Generalis & communis omnes omninò Legislatoris subditos obliget, non solum Laicos, sed & Clericos obligabit. l. 26. C. de Episc. & Cler. Dn. Struv. Synt. Jur. Civ. Ex. 2. §. 2. ab omnibus æquabiliter & servanda. l. 3. C. de LL. & intelligenda l. 9. C. eod. Non enim tantum Laici, sed universus etiam Clerus potestati Principis subjectus est & per consequens, ejusdem quoque tenetur Legibus. Rom. 13. v. 1. Quamvis enim Pontificii in dicto hoc abstrahant

Pote-

Potestates tanquam Genus à Potestate Ecclesiastica & Civili, tanquam speciebus suis, ut sensus sit: Omnis anima sit subiecta Potestatibus vel in Ecclesiâ vel in foro supereminentibus: Caret tamen hæc expositio omni fundamento, petit principium, & contra eam ipse facer contextus militat. Gladium enim gerere dicuntur. *vers. 4.* quod Jure Divino Ecclesiasticis non competit. Excellentiss. Dn. L. Alberti *in prælect. priv. ad breviar. Hülfem. c. 20. §. 6.* Consentit nobiscum Chrysoftomus in comment. ad d. l. Pauli, cujus verba referuntur à Dn. Ziegler. Comment. ad Landell. *Inst. Jur. Can. lib. 3. tit. 1. verb.* pertrahant. Sed de his latius Theologi. Accedit, quod etiam Imperatores Leges. Ecclesiæ tulerint. *Nov. 7. 46. 67. 120.* Nec movet, quod ipsi Cæsares Judicio seculari Clericos exemerint. *Nov. 123. c. 8.* Aliud enim est exemptio à Judicio, aliud à Legum observantia: adde quod eos tantum exemerint à Jurisdictione Judicum inferiorum, suam verò sibi in illos retinuerint potestatem. Est enim illa exemptio simplex tantum delegatio, quâ judicia quæ Clericos concernunt à Principe Episcopis committuntur, ipsius Principis nomine & autoritate ab iis tanquam Judicibus delegatis exercenda. Dn. Ziegler. *d. 1.* Nec ulterius movet, quod omnia Privilegia à Jure concessa militibus armatæ militiæ, cœlestis militiæ militibus applicari possint. Everhard. in Topic. *loc. 56. à mil. arm. milit. admil. cœl. militiæ. n. 1.* Limitanda enim hæc regula ut procedat, ubi eadem subest ratio, nec contrarium in jure reperitur, quemadmodum ipse docet Everh. *ibid. n. 17.* quod etiam antesignanus Canonistarum Abbas Panormitanus *ad c. 1. extr. de cleric. agrot. fatetur* cum quo etiam facit *Gl. in l. 41. in verb. peritos C. de Episc. & Cler. quæ Lex in Clericis forensium tantum disceptationum peritiam improbat.*

§. 21. Probanda verò Ignorantia Juris ab allegante eandem, producendo causas ex quibus efficaciter colligitur. Gravis enim contra illum militat præsumtio qui Jura nosse poterat ac debebat. Dn. Struv. Synt. Jur. Civ. *Ex. 28. §. 57.* Quotiens autem Lex aliquid præsumit, toties neganti id quod præsumitur, incumbit probatio, quia præsumtio Juris transfert onus probandi in adversarium. *l. 16. C. de Probat. Bronchorst. Enant. Cent. 2. assert. 92.* Ideo etiam non sufficere Juramentum docent Wesenb. *in parat. ff. h. t. n. 4.* Mascard. de Probat. *Concl. 881. n. 26.* Ferdin. de Castro Oper. Moral. *part. 1. rr. 2:*

disp. 1. punct. 19. n. 5. Bach, ad Treutl. Vol. 2. D. 4. 8. 13. lit. f. ubi dubitanter adserit ad effectum excusandi sese ab aliquâ penâ solum sufficere Juramentum. Aliàs ad effectum acquirendi actionem Probatio quidem per Juramentum contra præsumtionem admittitur, sed si aliæ concurrant conjecturæ, quæ Ignorantiam illam probabilem reddunt, & præsumtionem Juris quodammodo infringunt ac leviores faciunt. Ludvvel, ad Wesenb. b. t. n. 4. in fine,

SECTION III. De Ignorantia Facti.

§. I.

Considerato pro virili Juris errore, restat nunc Facti Ignorantia, quæ est quando quis ignorat id, quod in facto consistit, vel peculiare facti circumstantias, hinc ab Aristotele vocatur Ignorantia particularium & circumstantiarum. *l. 3. Erb. c. 2.* vel est: quando illud quod in casu vel naturâ contingenter positum est accidisse ignoratur. *Wesenb. in parat. ff. b. t. n. 3. B. Dn. Eckold, in compend. Pand. tit. b. t. §. 2.*

§. 2. Hæc autem Ignorantia versatur vel circa factum proprium. *l. 7. ff. ad Sc. Vellej.* vel circa alienum. *l. 5. ff. pro suo. l. 3. ff. b. t. Præteritum tamen vel præsens, non etiam futurum. Cum enim futuri certa scientia dari non possit, ejusdem etiam error argui nequit.*

§. 3. Proprii facti Ignorantia est, quando quis nescit, quid fecerit, vel nunc faciat; v. gr: Si quis dicat se nec Testamenti, nec heredis à se scripti peritiam habere, aut proprium nomen ignorare. *l. f. C. de hered. instit.* Hæc præteritum nequit, estque intolerabilis *l. 7. ff. ad Sc. Vellej.* ibique Godofr. *l. 3. ff. b. t. l. 46. ff. de acquir. vel omitt. hered. 3. l. 25. ff. de Adopt. l. 12. C. de contrab. stipul. c. ab excom. 41. x. de Rescript: Propria enim facta nescire non est ignorantis, sed stulti plane, deperditi ac penè furiosi hominis. *Wesenb. in pantit. ff. b. t. Supina autem deperditi hominis Ignorantia ferenda non est. l. 3. §. 1. l. 6. ff. b. t. l. 15. §. 1. ff. de contrab. emt.* quia nulla adest justa erroris causa. *l. 11. ff. pro emt.* Actio enim proprii facti est spontanea, ejusque principium intrinsicum in ipso agente, & sciente singula, in quibus Actio versatur. Hinc talis Ignorantia nimia est securitas. *l. 6. ff. b. t. & dissoluta negligentia. l. 29. pr. ff. mand.**

§. 4.

§. 4. Quibusdam famen castus & huic errori propter memoria
imbecillitatem impertitur venia. Ut I. quando certat ignorans non
de lucro captando. l. 46. §. 8. ff. de furt. Sed de damno vitando sine
alterius injuria. Sic si me puté tibi aut Titio promississe, cum aut neu-
trum factum sit, aut Titii persona in stipulatione comprehensa non
sit, & Titio solvero, repetere à Titio potero. l. 22. pr. & §. 1. ff. de cond.
in deb. ibique Bartol. Carpz. part. 2. Const. 28. def. 21. n. 5. add. l. 32. pr.
ff. de condit. in deb. l. pen. C. eod. Cujac. lib. 8. obs. 35. II. quando est
quæstio de facto admodum antiquo, ubi ejus oblivio est probabilis.
v. gr. Si quis peregrè profecturus pecuniam in terrâ custodiæ causa
condidit cum post longum tempus reversus locum thesauri in me-
moriâ non repetat, pecuniam non desit possidere, nam infirmitas
memoriæ damnum possessionis adferre nequit. l. 44. ff. acquir. vel
amitt. poss. Godofr. ad l. 7. ff. ad Sc. Vellej lit. x. valet enim in eo re-
gula: Omnium meminisse Divinitatis potius quam humanitatis
est. l. 2. §. 14. C. de vet. jure enuel. verissimumque illud Senecæ: Me-
moriâ esse rem ex omnibus partibus animi maximè delicatam & fra-
gilem. lib. 1. Controv. præm. Præsumitur autem oblivio in factis pro-
prio post decennium. Costa de facti scient. & ignor. inspect. 48. nu. 2.
Quandoque tamen si res non sit magna & gravis præsumtio oblivio-
nis post lapsum duorum annorum inducitur. Costa ibid. n. 3. Non
autem præsumitur oblivio (1.) si factum illud alteri sit obligatori-
um, Tunc enim ejus Ignorantia tolerabilis non est, quia hujus rei
nemo sanus facile, solet oblivisci. l. 12. C. de contrab. & commit. sti-
pul. (2.) Si in ipso actu Juramentum intervenerit. Costa d. l. (3.) Si
quodtidie similia acciderent. Mascard. de Probat. Vol. 2. concl. 879. n.
47. seq. Ludvvel. ad Wesenb. parat. ff. b. t. n. 3. (4.) si factum anti-
quum sit grave & notabile. c. cum illorum 32. circa fin. extr. de sent.
ex com. III. quando sic implicata res est ac involuta disponentis factis,
ut nisi arbitrio boni viri explicari non possit. l. 27. ff. de condit. & de-
monstr. Sicuti sæpenumerò est calculus rationum reddendarum. l.
47. §. 1. ff. de pact. l. 7. ff. de confess. ibi: computatio difficilior esset.
Gail. lib. 2. Obs. 48. IV. quando dives quispiam facultates suas ita
dispersas habet, ut minutissimorum recordari non possit. Wesenb.
in parat. ff. b. t. n. 3. V. quando ob varias & particulares solutiones
non constat debitori quid sit residuum. l. 5. C. de distinet. pign. VI. Si
quis

quis in agone constitutus facta sua in memoriam sibi revocare nequeat. *Nov. us. c. 6.* Ea enim est fragilitas humana, ut mortis cogitatione perturbata minus memoriâ possit res plures consequi. *l. 8. §. at cum C. qui testam. fac. poss. Barbosa in Thef. Loc. Com. l. 9. c. 3. ax. 12.* B. Eckold in *compend. Pand. tract. h. t. n. 2.* His omnibus addit. Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præf. 23. n. 32.* si factum proprium, quod non est grave aut sumtuosum, per filium aut Procuratorem fuerit expeditum, quod sæpius apud Mercatores contingit. Hi casus & circumstantiæ ita profunt, ut imminuant Juris præsumtionem, quæ aliàs facta sua ignorantibus obstat, & probationem per Juramentû purgationis in contrariû admittant. *arg. c. fin. §. sin. extr. de Rescript. non verò ut probandi onus adversario imponant. Wesenb. in w. ff. h. t. n. 3.* Exceptio tamen est in *l. 25. §. 1. ff. de probat.* ubi adversario probatio incumbit. Hahn. *ad Wes. d. l.*

§. 5. Alieni facti Ignorantia est quando quis nescit, quid alius fecerit, faciat, vel aliàs factum sit. Althus. *Dicaol. lib. 1. c. 11. n. 17.* & versatur vel circa factum ipsum, vel circa facti circumstantiam. Brunnem. *ad l. 1. ff. h. t. n. 4.* qualis error circa facti circumstantiam est, si quis vitiet conjugatam, eam habens pro soluta. Per factum hic intelligimus omne id, quod à Jure est diversum. Costa *de facti scient. & Ignor. inspect. 1. n. 30. v. gr.* Si quis nesciat decessisse eum, cujus bonorum possessio eidem defertur. *l. 1. §. 1. ff. h. t. r.* aut si quis ex asse heres institutus, nesciat adesse tabulas. *l. 1. §. 3. ff. eod.* It. si quis expositus, quorum parentum sit, ignoret, fortasse & serviat alicui, putans se servum esse. *l. 1. §. 2. ff. eod. l. 3. in pr. C. de Infant. expos. §. 1. J. de Ingen. l. 2. §. 12. C. de Ingen. manum.* In tali Ignorantia positus erat Jacobus, cum ipsi inscio Lea pro Rahele adjungeretur. Hanc etiam Ignorantiam præ se ferebat Plautius Silvanus, apud Tacit. *lib. 4. an. c. 22.* Estque probabilis & tolerabilis. *l. 7. §. 1. ff. pro suo.* cum facti Interpretatio plerumque etiam prudentissimos fallat. *l. 2. ff. h. t. & nemo divinare teneatur. l. 31. ff. ad L. Aquil.* Hæc enim Naturæ impotentia, hic terminus est, posse perquam multa in rebus rerumque singularibus ignorari, ob magnam eorundem varietatem. Hinc qui particularia ignorat invitus agit, & ob id veniâ ac misericordiâ dignus est. Aristot. *lib. 3. Eth. c. 3.* Egregiam historiam videmus apud Xenoph. *lib. 3. Cyropæd.* de Armeniorum Rege virum quempiam per

per imprudentiam, ac si filium vitiaffet, interficiente. Adde' quod etiam hic plus sit in veritate quam in opinione. *l. 15. ff. de acquir. vel omit. hered. l. 9. §. 4. ff. h. t. §. u. J. de Legat. ibique Ludvvel. Cautè verò distinguendum inter Ignorantiam facti alieni & inter Ignorantiam alienam, hæc tantum abest ut proffit, ut potius noceat. r. 10. extr. qui filii sint legit. Sic si quis sciens emat à non Domino & velit se defendere ignorantia venditoris, nihil aget. Iniquissimum enim videtur Ignorantiam alterius alii profuturam. *l. 5. ff. h. t. Pacius, Analys. Cod. h. t. n. 8.**

§. 6. Hæc autem Ignorantia non solum damni incursionem evitat, verum etiam acquirere volentibus non obest. *l. 8. l. 9. §. sed & facti ff. h. t. l. 7. C. eod.* [Excipitur rei litigiosæ acqvistio. Habet enim & contra ignoranter ementem ab alterutro litigantium *l. 1. §. 1. ff. de litig. rem litigiosam, locum exceptio litigiosi. l. f. pr. C. de litig.* cum hoc vitium sit quodammodo reale, adeoque ad omnes transeat, qui eam rem acqvifivere. *Bach. ad Tr. Vol. 2. D. 26. §. 6. lit. A.* Ex hoc tamen Emtor ejusmodi nullum consequitur damnum, cum & una cum pretio aliam in super, tertiam partem recipiat *d. l. fin. §. 1. C. de litig.*) Hinc nemini nocet Error facti alieni in Contractibus. *l. 9. C. h. t. scientiam enim & consensum, non Ignorantiam obligari volunt Leges. l. 3. C. de Tabul. lib. 10. Donationibus. l. 10. C. de donat. indebiti soluti repetitione. l. 6. l. 10. C. eod. l. 9. §. 5. ff. eod. l. 1. ff. de condit. indeb. l. 53. ff. de R. J. Hereditatis petitione, si nesciat quis cognati cognatæque mortem, & sic inter legitima & definita aliàs spatia non petat hereditatem vel Geradam *arg. l. 55. ff. de edil. ed. Dn. Carpz. p. 1. C. 3. def. 13.* In Judiciis, ubi non fatetur, qui errat in facto. *l. 2. §. 7. ff. de confess.* Negotiis gestis. Naturalis enim simul & Civilis ratio svadet ignorantis conditionem meliorem quidem nos posse facere, deteriore non posse. *l. 39. ff. de neg. gest.* In alienatione Feudi pro re allodiali. *c. si de Feudo. §. si Vasallus. 2. F. 26. Ludvvel. Synops. Feud. 17. th. 1. p. m. 390.* In Privilegiis. Sic ignoranti conferri poterit Nobilitas, Civitas, Feudum &c. ita ut ab initio statim concessionis eidem sit Jus quæsitum de quo v. plura apud Carol. Tapiam in *Comment. ad l. f. ff. de Constit. Princ. part. 1. c. 4. à n. 19. usq. ad 39.* Ubi tamen etiam num. 20. cum Baldo *ad l. 19. C. de furt. & Molin. de Primog. Hsp. l. 2. c. 7. n. 57.* distingvit inter Privilegium, quod conceditur sub*

con-

conditione ad aliquid faciendum. Non enim constat, an is, cui Privilegium conceditur, factum illud præstandum sit suscepturus: & inter Privilegium, quod, uti loquitur, continet actum perfectum, seu, quod nullo facti respectu ex mera conceditur gratiâ, ubi Privilegiatus statim à tempore signati Instrumenti plenum & perfectum Jus consequitur. Ignorans præterea non censetur Jus suum remittere, renunciare, vel repudiare. *l. 19 ff. de inoffic. test.* Illi etiam qui in alterius Jus & locum succedunt, justam habent causam Ignorantiæ. *l. 42 ff. de R. J. c. 14. de R. J. in 6to.* Inde heres si rem apud Testatorem depositam vel commodatam ignarus dilaxit, de re non tenetur, sed tantum ne dolosè ex alterius detrimento lucrum sentiat vel pretium acceptum, vel Actiones suas præstat. *l. 1. §. fin. l. 2. ff. de pos.* Similiter si prædii hereditarii venditor tributum ignorans non prædixerit, non tenetur ex Emto. *l. 21. §. 1. ff. de Act. Emi.* Non etiam fidejussori nocet solvisse id, quod ignorabat à Domino jam solutum fuisse. *l. 29. pr. ff. mand.* In delictis etiam facti alieni error excusat à pœnâ, Circumstantiarum verò facti à pœnâ ordinariâ. *l. 3 pr. ff. ad L. Fab. de Plag. Carpz. p. 4. Const. 23 Def. 6. n. 6* modò dolor sequatur. Illud enim Aristoteli verè est. ἀγνοίῳ seu invitum, uti docet pluri- bus Gifan. in *Com. ad Eth. Arist. l. 3. c. 1. p. m. 163.* Sic in Crimine Incestus à gladii pœnâ excusat. *l. 38. §. 1. ad L. Jul. de Adult. l. 68. ff. de ritu nupt. & extra ordinariè tantum fustigatione ac perpetuâ relegatione reus hujus criminis punitur. Carpz. pr. Crim. part. 2. qv. 72. n. 47. Melchior Kling. de caus. matrim. cap. de Nupt. illic. p. m. 66.* Similiter qui falsam monetam ignorantes expendunt, immunitatem consequuntur. *l. 9. §. 2. ibi dolo malo. ff. ad L. Corde fals.* Qvo etiam respiciunt verba *Ordin. Crim. art. 11.* Und wiederum gefährlich und böse hastiglich/dem Nächsten zum Nachtheil/ und wissendlich aufzugeben. Quibus verbis, ut locus pœnæ sit Divus Imperator Carolus V. requirit scientiam & dolum, quem Ignorantia excludit. *l. 50 ff. locati. l. 1. vers. domus C. de fals. mon. v. Carpz. pr. Crim. p. 1. quest. 42. num. 108. seqq.*

§. 7. In omnibus deniqve humanæ vitæ Actionibus Ignorantiæ hæc non nocet, antequàm sc. negotium sit planè finitum. *l. 7. C. b. 7.* Vel per rem judicatam. *l. 36. ff. fam. ercise.* Tunc enim non tam nocet error, quàm sententiâ. Cum causâ semel decisâ velamento erroris

roris non inflauretur. *d. l. 7. hoc enim modo nullus esset litium
finis. l. 2. C. de re judic. nisi (1.) Sententia ipsa disertè errorem
exprimat, nam talis sententia est nulla, ut in l. un. C. de err. vale.
l. 1. §. 1. ff. quæ sent. sine appell. resc. (2.) error doio adversarii sit
admissus, nemini enim ex delicto impium sibi lucrum adferre
Legibus conceditur. l. f. C. de reb. cred. Brunnem. ad l. 7. C. b. t.
ubi addit communem esse Dd. sententiam, in Criminalibus et-
iam erroneam confessionem post sententiam revocari posse. Vel
per transactionem generalem. l. 19. & 20. C. de transact. Non
enim minorem autoritatem transactionum, quàm rerum judi-
catarum esse rectâ ratione placuit, si quidem ita nihil fidei con-
gruit humanæ, quàm ea quæ placuerant custodiri. l. 2. C. eod.
Non vero si coactus à Judice transegi l. 31. ff. de Jurejur. aut si In-
strumenta mihi subtracta fuerunt, l. 19. C. de Transact. aut si ex
falsis Instrumentis sit transactum. l. 42. C. eod. Excipiuntur et-
iam causæ Reipublicæ. l. 35. ff. de re jud. l. 4. C. eod. & quæ huic
comparantur cap. auditur extr. de Restit. in integr. gl. ad l. 4. C. ex
quib. caus. maj. Dn. Tabor in Analect. ad Barbof. Thef. Loc. Com.
lib. 5. c. 2. ax. 5. & 7. ut causæ pupillares. arg. l. 3. C. de Jure Reip.
lib. 10. Ecclesiasticæ. Bald. ad l. 19. C. de transact. In quibus pro-
pter Instrumenta reperta à litis finitione receditur. Vel denique
per Usucapionem completam. Quamvis enim plurimi Dd. in-
eâ sint sententiâ, ac si Ignorantia facti omnem omninò Usucapio-
nem impediât: Verius tamen & Legibus conforme dissentien-
tium videtur assertum. Quia (1.) omnis penitus Actio, sub qua
etiam omnis persecutio continetur. l. 34. ff. de V. S. per præscri-
ptionem tolli, & possidens plenissimâ securitate gaudere dicitur.
l. 4. C. de præscr. 30. an. l. ult. C. de fund. patr. lib. 11. c. 6.
extr. de præscript. c. volumus 16. q. 4. (2.) expressè etiam omnis
Ignorantia excluditur. l. fin. & auth. mala fidei. C. de præsc. long.
temp. Nov. 119. c. 7. (3.) Si ex capite Ignorantiæ admitteretur Re-
stitutio, dubitationis inextricabilis oriretur occasio. d. l. f. C. de
præscr. long. temp. finisqve Usucapionum, ut scilicet litium esset
finis & Dominia non essent incerta, haud obtineretur. pr. 7. de
Usuc. & longi temp. præscr. l. 1. ff. eod. l. 5. pr. ff. pro suo. Quis enim
sciens,*

D

sciens, nisi stultus res suas pateretur usucapi. arg. l. 25. pr. ff. de prob. & per hoc lites non confpirentur; sed potius quotidiè emergent, dum unusquisque Ignorantiam pratendere conaretur. (4.) quia tempora præscriptionum sufficere debent Dominis ad inqvirendas res suas. pr. f. de Usucap. qui itaque non inqvirit pro negligenti habetur, cui non subvenitur. l. 16. ff. ex quib. caus. maj. & hinc dicit Grot. lib. 2. de f. B. & P. c. 4. n. 6; Fieri vix posse ut multo tempore res ad aliquem pertinens non aliquâ viâ ad ejus notitiam perveniat, cum multas ejus occasiones subministrat tempus. Qui itaque suâ culpâ sentit damnum, sentire non videtur, cum alienationi dicatur consentire, qui patitur usucapi. l. 28. ff. de V. S. l. 3. §. 1. ff. quæ in fraud. cred. His omnib; & Legibus & rationibus imponeretur cõtra l. 2. C. Comm. de Leg. ex quæ fierent ludibrio. l. f. C. de temp. in integr. restit. si Ignorantia esset restitutionis causa. Et referunt Compilat. Consult. Sax. p. 2. q. 55. Daß sich die Schöpffen Stülte verglichen haben, die Restitution etiam ob justam Ignorantiam, wann es über 30. Jahr/ Jahr und Tag/ oder auch über 40. Jahr ist / nicht zu sprechen / quod & confirmat Sereniss. Elector Augustus Const. 9. part. 2. addens has rationes: Weil sonst viel præscriptiones auffgehoben/ und also die Haupte Ursachen/ darum die Verjährung eingeeühret/ als nemlich/ daß der Güter eigenthümliche Berechtigete nicht ewig ungewiß/ und des Zancks und Habers ein Ende sey/ zerüttet würden/ darauf eine grosse Veränderung folgen wolte. Plura de hac controversiâ qui volet, adeat Ferdinand. Vasqv. latissimè de eâ agentem lib. 2. Illustr. Controv. c. 75. Bachov. ad Treutl. Vol. 1. Disp. 11. §. 17. lit. A. Wefenb. in Pamtiel. ff. iit. ex quib. caus. maj. 25. ann. in integr. rest. n. 9. ibique Hahn. & Ludvel. Arum. Ex. 6. §. 10. Dn. Bechman. Com. ad ff. Vol. 1. part. 1. Ex. 10. p. 2695. Dn. Struv. Synt. Jur. Civ. Ex 8. §. 76. & Ex 43. §. 42.

§. 8. Johanna Graja, Johannis Dudlæi Northumbriæ Ducis filia, septendecim annorum adolescentula, quæ post mortem Eduardi V. I. Angliæ Regis, persuasû patris Reginam se nominari passa erat, pridie supplicii, manu suâ hæc scripsisse fertur Errorem mortis dignum esse, sed modum inscitiz apud homines & Leges

Leges excusationem mereri. Chytr. *Chron. Sax. lib. 18. ad ann. 1554. 12. Febr.* Verisimum hoc effatum & Jcti nostri calculo suo approbant. Ignorantiam Facti tam proprii, quam alieni in Vincibilem & Invincibilem dividentes (quamvis & Juris Error ita distingvatur, quod & supra *Secl. 2. §. 13.* innuimus) Ignorantia Invincibilis est earum rerum quæ sciri non poterant, aut debebant. Dicitur à Philosophis Antecedens & ante factum effectiva; quia antecedit actum. Est enim causa illius, ita ut si ipsa non adesset, Actus non fieret. Ferdin. de Castro *Oper. Moral. tr. 2. disp. 1. punct. 15. n. 2.* Ejusmodi Invincibilem Facti Ignorantiam, cujus nulla notitia specialis aut confusa nec dubitatio menti obrepit, non dari putat Gulielmus Parisiensis *Tr. de LL. c. 21.* referente Joh. Frid. Horn. *de subj. Jur. Nat. cap. 4. §. 7.* cujus tamen opinio apud nullos sortitur applausum, & ipsa quotidiana experientia contrarium abundè testatur. Hæc verò Ignorantia non solum prodest in Contractibus. *l. 20. ff. commod. l. 29. §. 2. l. 57. ff. mand. l. 51. ff. de solut. §. 10. J. mand. §. 33. J. de Action. l. 5. C. de peric. cur. & curat.* Sed etiam in delictis à poenâ immunis est, tum per *cap. 4. extr. de sentent. excom. tum maximè quod culpâ vacet.* Nam principium in homine quâ tali non est, cum rationi locus non detur, lapidi que de tecto decidenti, & hominem occidenti similis sit. Felden. *ad Grot. lib. 3. de J. B. & P. c. 11. §. 4. v. gr. cum Cephalus desideratissimam conjugem inter virgulta latitantem, seram esse ratus interficeret. Ovid. lib. 7. Metam. fab. 23.* aut cum Oedipus Patrem ignorans occideret. Diodor. *Sic. lib. 4. hist. c. 66.* concurrebat equidem in invitis hisce per Ignorantiam actionibus voluntas, sed non ad ultimam Actûs specificationem. Nunquam non cum honore nominandus Dn. Lic. Alberti in *Colleg. Erb.* Talis itaque Actio in vita injuria propriè dici nequit, & per consequens poenis non erit vindicanda.

§. 9. Ad hanc Ignorantiam pertinet etiam Error circa virginitatem, si quis putans se virginem in Uxorem ducere, ducat jam ante vitiatam. Et hic error facit, ut mattimonium ad instantiam mariti Magistratûs officio rescindatur: tum quòd sponsa vitiatâ habeatur pro Adulterâ, & ex lego Divina Adulterii poenâ ple-

Stenda. *Deut. 22. v. 20. seqq.* Dn. Strauch. *Disp. 2. b. 27.* tùm quòd sub conditione virginitatis & castitatis tacitè subintellecã matrimonium fuerit contractum. Dn. Struv. *Ex. 29. b. 25.* tùm quòd iusta Ignorantia nocere non debeat, ut aliquoties monitum; tùm deniqve obl. 11. §. 6. ff. de *Act. Emi.* Huc facit *Nov. Leonis 93.* ex quã manifestè apparet Sponsalia aut Matrimonium tale dirimi posse, non quidem propter Leonis auctoritatem, sed potius ob rationes ibi assignatas: *Decernimus*, ait Imp. *ut propter hoc, quo nihil magis matrimonio adversatur, quos sponsaliorum opinio, non veritas copulavit, disjungantur.* Quomodo enim vera sponsalia sunt in quibus nihil verum neqve genuinum conspiciatur? ubi meretricium se offert scelus, ubi cause sunt disfidiorum & odiis ubi animorum alienatio? (quæ mala acervatim omnia pariter cum peregrino alienoque semine suscipiuntur) quomodo ibi matrimonialis concordia, quomodo purus, sponsalisqve est amor? Quin ut quispiam alterius factum sibi subiciat, hoc verò ratio non patitur. Et sic quoqve pronunciarunt Jcti Jenenses mense Mart. anno 1598. Dn. Bechman. in *Comm. ff. tit. de ritu nupt. observ. pract. 75.* Modò maritus ab illo tempore ex quo rescivit scelus hoc, se profus ab ea sejunxerit, nec rem cum illâ habuerit. Si secus fecerit Mulieri condonasse crimen videtur. Hahn. ad *Wesemb. parat. ff. tit. de ritu Nupt. num. 8.* Ab hisce dictis dissentit Pontifex *e. un. in fin. XXIX. qu. 1. v. Schreidevv. ad Inst. tit. de Nupt. part. 4. n. 59. seqq. Speckhan. Cent. 2. q. 7. per tot. Dn. Carpz. Jurispr. Confist. lib. 2. def. 187. & def. 193.*

§. 10. Vincibilis Ignorantia est earum rerum, quæ sciri possunt ac debent. Appellatur etiam consequens quia aliquem voluntatis actum consequitur. Estqve vel Affectata, malitiosa & voluntaria, quæ fit cum electione, quando quis per simulationem aliquid ignorat, id est, si scire potuit, sed noluit. Et scientiæ comparatur. *c. 2. verb. affectata Ignorantia de tempor. ordin. in 6. c. 3. extr. de clandest. despons. c. 7. extr. de penitent. & remiss. Vel Crassa, supina & dissoluta, quæ fit sine electione, non adhibitâ diligentia. l. 3. in f. l. 6. pr. ff. b. t. l. 15. §. 1. l. 43. §. 1. ff. de contrab. emt. l. 55. ff. de edil. Ed. c. 2. de Constit. in 6. Ad hanc verò diligentiam non*

non requirimus delatoriam curiositatem & scrupulosam inquisitionem *l. 6. ff. h. t.* sed eam scientiam, quæ neque curiosissimi, neque negligentissimi hominis est, & ejus, qui rem diligenter inquirendo notam habere potuit. *l. 9. §. 2. ff. b. t.* Talismodi crassa est Ignorantia, si quis id, quod omnibus in Civitate est obvium, solus ignoret. *d. l. 9. §. 2. ff. b. t.* & ferenda non est. *l. 6. ff. eod.* Notorium enim tollit Ignorantiam præsumtionem, quam si quis velit prætexere, tam dissoluta erit negligentia, ut scientiæ comparatur, atque ex eâ culpa lata oriatur. Felden, ad Grot. *lib. 3. de J. B. & P. c. 11. §. 4.* sciri enim facile est, ut præsumantur, quæ conspicua sunt ac frequentia, idque quod à multis fit, necesse est à nemine ignoretur, ait Dion Prusænsis apud Grot. *lib. 2. de J. B. & P. c. 1. §. 2.* Ejusmodi etiam crassa est Ignorantia, si quis id nescit, quod ratione officii sui tenetur investigare. *l. 5. ff. de reb. cred. l. 1. C. de fals. monet.* Pudendum igitur fuit, quod Renatus Biragus Galliæ Cancellarius, cum verba in comitiis Regni ad statum essent facienda, rerum Gallicarum Ignorantiam prætexeris, initio sese excusaverit. Thuan. *Hist. lib. 63.* Sic non potest esse Pastoris excusatio, si lupus Oves comedit, & Pastor nescit. *c. 10. extr. de R. J. ad. c. 20. extr. de Elect.* Hinc peccat, qui Episcopi, seu Doctoris Ecclesiæ munus suscipit, nescitque eaque ratione officii scire tenetur. Dn. Ziegler, *ad Lancell. Inst. Jur. Can. lib. 1. tit. 12. §. 7. pag. 88.* qui etiam ibidem ex Sozomeni *lib. 4. c. 23.* refert: Neonem Seleuciæ Urbis Isauriæ Præfulem ab officio fuisse remotum, quod nonnullos Sacrarum Literarum, Ecclesiæque Canonum ignaros, Episcopali muneri præfessisset. Præprimis eorum Ignorantia non est tolerabilis, qui Jura profitentur. Turpe enim est Patricio, & nobili, & causas oranti Jus in quo versatur ignorare. *l. 2. §. 43. ff. de O. J.* De quæstione an etiam Judicandi munus Legum imperitis mandari possit v. Hotoman. *Ill. quæst. 28 p. m. 167.* Hancædæ. *Exerc. Imp. 30. qu. 2. p. 658.* Similiter & error Medicorum Actioni L. Aquiliæ pro resarciendo damno locum facit. *§. 7. J. de L. Aquil. l. 7. §. ult. l. 8. pr. ff. eod. l. 9. §. 5. ff. locati.* Quamvis enim Medico eventus mortalitatis imputari non debeat: si quid tamen per negligentiam aut imperitiam commisit,

ominò ei imputandum est, neque prætextu humanæ fragilitatis delictum decipientis in periculo homines, innoxium esse debet. *l. 6. §. 7. ff. de Off. Præs. Similis supina & crassa Ignorantia ejus est, qui cum alio contrahit, estque ignarus conditionis ejus. l. 19. ff. de R. J. l. pen. ff. ad Sc. Maced. Modò non habeatur publicè pro tali qualis videtur ipsi contrahenti. l. 3. pr. ff. ad Sc. Maced.*

§. II. Nec illi à supinæ Ignorantiæ culpâ immunes sunt, qui, licet non per Ignorantiam agant, Ignorantes tamen delinquent, quales sunt ebrii peccantes. Qui, quamvis sese excusare velint ob ebrietatem, non sunt audiendi, allegarent enim propriam turpitudinem. *l. 30. C. de Transact. Hinc vocatur ebrietas fomes vitiatorum & nutrix errorum. c. ante omnia dist. 35. c. Sanè 15. q. 1. c. tumultuoso. dist. 35. Culpa etiam in ebrio, dante operam rei illicitæ casum præcedit, quæ semper est noxia. l. 6. C. ad L. Jul. de vi publ. l. 30. §. 3. ff. ad L. Aquil. l. 27. §. 9. & 33. ff. eod. c. un. extr. de commod. c. 2. de depof. Et licet eorum ignorantia invincibilis sit in se, est tamen vincibilis in suâ causâ. Malderus. Com. in Thom. 1. 2. q. 6. art. 8. Hinc regula Moralistarum: In voluntarium ex voluntario ortum habens, moraliter pro voluntario habetur. Accedit, quòd publicâ Imperii Lege Ebrietas sit prohibita, in Comit. August. 1500, 1530. & 1548. sub tit. de competat. vout Zutv. c. 11. Crimen autem in Ebrietate aut aliâ Erroris dissoluti specie commissum, tam severè ac ea quæ à scientibus perpetrantur, puniendum non est. l. 1. §. 3. ff. ad L. Corn. de Sicar. l. 5. §. 2. ff. de pen. Si quidem isthæc Ignorantia excusationem à dolo præstat. l. 1. §. 2. ff. de dolo malo. Dn. Carpz pr. Crim. part. 1. q. 42. num. 108. Aurea & digna quæ adscribantur verba sunt, Viri sui nominis H. Grotii. lib. 2. de J. B. & P. c. 20. §. 26. In delictis quæ per Ignorantiam, quamvis culpâ omni non carentem, aut per animi infirmitatem superabilem quidem, sed difficulter superabilem committuntur, Christianus hominum rector maximè respicere debet ut Deum imitetur, qui in veteri quidem fœdere multa talia hostiis quibusdam expiari voluit. Levit. 4. & 5. at in novo fœdere verbis & exemplis testatus est se ad alia respicientibus condonanda esse facilem. Luc.*

23. v. 34. Hebr. 4. vers. 15. e. 5. vers. 2. 1. Timoth. 1. vers. 13. Et quidem illis Christi apud Lucam verbis, condona illis Pater. quia nesciunt, quid faciant, adductum Theodosium, ut Antiochenis ignosceret, notat Job. Chrysothomus, v. ejusd. Grot. not. ad lib. 2. c. 24. §. 3.

§. 12. A pœnæ mitigatione non immeritò Jctus in l. 38. §. 5. de pœn. excludit eos, qui amatorium poculum dederunt, quo homo perijt. Quamvis enim Aristot. Magn. Moral. lib. 1. c. 17. referat: Mulierem grandam quæ alicui philtum propinaverat, quo is fuerat sublatus in Arcopago absolutam fuisse, ea de causâ, quòd mortem ejusdem non intendisset. Amoris siquidem cupidine accæcata id fecerat, ut servaret sibi potius hominem, quàm ut perderet. Ex quo infert Philosophus: ubi animus delinqventi, di non est, ibi nec pœnam esse debere, quia ea tantum crimina puniuntur, quæ sunt voluntaria. Respondet tamen Jctus in d. l. 38. §. 5. ff. de pœn. non quidem negando in pœnis irrogandis primariò inspiciendam esse delinqvendi voluntatem, ideo tamen nequam extra cõnsiderationem ponendum, quòd amatorii poculi propinatio res mali sit exempli, & præbens poculum nosse debeat, plerosq; ejusmodi philtis e medio tolli, quemadmodum ipse Lucullus, ut Lucretium præteream, cui Callisthenes libertus, quo validius ab ipso amaretur, ejusmodi pharmaca amatoria præparaverat, vitam finivit, ceu ex Corn. Nepote refert Plutarch. in vitâ Luculli Malum autem exemplum facit, ut delictum gravius puniatur. can. præcipuè XI. q. 3. arg. l. 16. §. 10. ff. de pœn.

§. 14. Ad probationem denique Facti Ignorantiæ procedamus, ad quam eliciendam oppidò necessariæ videntur superius allatæ distinctiones. Cum itaq; Ignorantia Facti alieni allegata in Judicio faciliè præsumatur. l. f. §. 1. ff. pro suo l. 11. ff. pro emt. l. 42. ff. de R. D. Dn. Tabor in Analect. ad Barbof. l. 9. c. 3. ax. 5. ubi quasdam habet exceptiones. vid. etiam Vigel. Dialect. Jur. lib. 3. tit. de præsum. quæstion. facti, reg. 6. Contrarium (scientia scilicet, & quæ ei comparatur supina & affectata Ignorantia) ab adversario probandum venit, c. 47. de R. J. in 6to. l. 21. ff. de probat. sique id Adversarius probare nequit, eo ipso probatur Ignorantia. l. 6. C. qui milit. poss. vel non poss. lib. 12. ubi Gotofr. Cum enim deceat suis potius rebus incumbere, quàm aliorum Actio-

nes

nes curiosè rimari, idèò jura in allegatâ Ignorantiâ acquiescunt,
donec adstruatur contrarium. Dn. Beier. ad Schnob. *Diss.* 13. §. 32.
Quod etiam in Camerâ ad decernendos & obtinendos Processûs
observari testatur Gail. *l.* 2. *Obs.* 46. n. 8. Quandoqve tamen et-
jam facti alieni Ignorantiam alleganti Juramentum defertî pot-
est, quod ex arbitrio Judicis dependet. *c.* 4. *extr. de sent. excom.*
c. in lectum. 34. q. 2. *c.* 6. *in fine extr. qui matrim. accus. poss.* Dn.
Ziegler. *ad Grot. de J. B. & P. lib.* 2. *c.* 4. §. 6. p. 257. Modus pro-
bandi ignorantiam facti proprii est vel plenus, vel minus plenus.
Ille fit per Juramentum. Est enim quoddam intrinsicum in ani-
mo consistens, qualia Juramento probari debent. Gail. *lib.* 2.
Obs. 48. num. 23. Jacob Schultes *Loc. Com. verb. Ignorantia* Dn.
Carpz. *pr. Crim. part.* 2. *qu.* 56. n. 67. & *qu.* 61. n. 50. Semipiena
probatio fit Conjecturis. *c.* 6. *extr. qui matrim. accus. poss.* de qui-
bus v. latè Francisc. Hercul. Perusin. & Martin. de Fano,
Tract. de probandâ negat. num. 275. p. 209. seq.

Tantum!

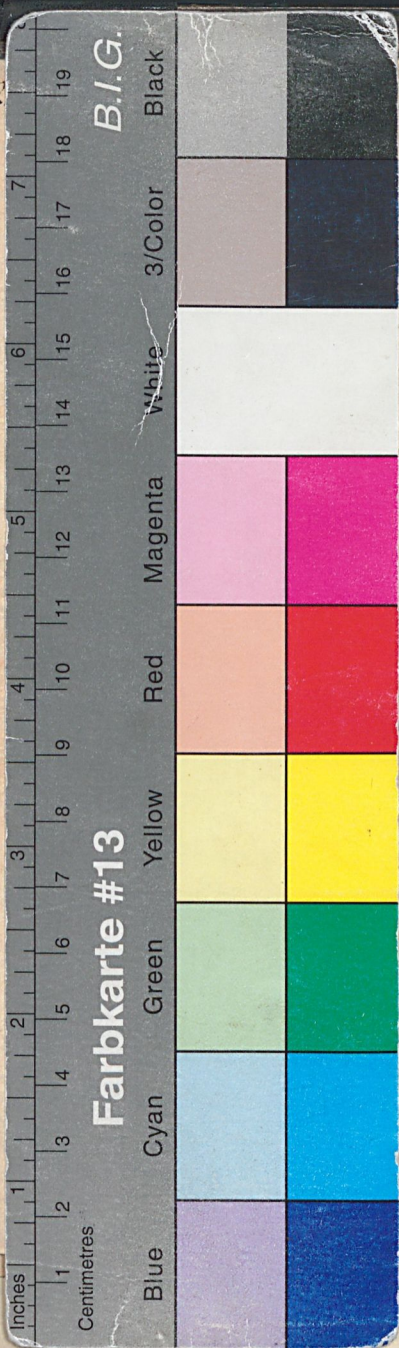
S. D. G.

X 2615905

lont

B. V. 1671, 15 34

**FACTI
ANTIA.**

em.
consultorum Or-
nuente

ROCINIO
di, Prænobilitissimi, Amplis-
atque Excellentissimi

**MÆI LEONHAR-
DENDORFFERI,**

Codicis Professoris Publi-
ac Facultatis Juridicæ Assessoris me-
ensis Canonici & Academiæ De-
gravisissimi,

toris atque Præceptoris sui
u atatem prosequendi,
publico ffit

HIUS, Lignic. Sil.

tor
ctorum Petrino

Anno 1671.

IANI MICHAELIS.

Nono Decembri